

Zavičajna zbirka narodne knjižnice na primjeru Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj

Vlašić, Armida

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:789822>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Armida Vlašić

**ZAVIČAJNA ZBIRKA NARODNE KNJIŽNICE NA PRIMJERU
GRADSKE KNJIŽNICE I ČITAONICE MALI LOŠINJ
(DIPLOMSKI RAD)**

Rijeka, 2015.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Armida Vlašić

Matični broj: 19215

**ZAVIČAJNA ZBIRKA NARODNE KNJIŽNICE
NA PRIMJERU GRADSKE KNJIŽNICE I ČITAONICE MALI LOŠINJ**

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo

Mentor: dr. sc. Aleksandra Horvat

Rijeka, 29. rujna 2015.

Sadržaj

1	Uvod	1
2	Zavičajna zbirka	2
2.1	Definicija zavičajne građe	3
2.2	Važnost zavičajne građe	3
2.3	Sadržaj i vrste knjižnične građe u zavičajnoj zbirci	5
2.3.1	Sadržaj	5
2.3.2	Vrste	6
2.4	Nabava građe za zavičajnu zbirku	7
2.5	Obrada građe u zavičajnoj zbirci	8
2.5.1	Inventarizacija	8
2.5.2	Klasifikacija	9
2.5.3	Predmetna obrada	9
2.5.4	Katalogizacija	9
2.5.5	Signiranje	10
2.6	Zaštita knjižnične zavičajne građe	10
2.7	Digitalizacija zavičajne građe	12
2.8	Informativno-promidžbena djelatnost vezana za zavičajnu zbirku	14
3	Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj	16
3.1	Povijest Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj	16
3.2	Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj– danas	20
3.3	Razvoj zavičajne zbirke	21
3.4	Sadržaj i vrste građe zavičajne zbirke	23
3.4.1	Otočki ljetopis	24
3.4.2	Mjesečni otočni list <i>Otočki vjesnik</i>	26
3.4.3	Starija građa	27
3.4.4	Frane Petrić (1529. – 1597.)	29
3.4.5	Ambroz Haračić (1855. – 1916.)	29
3.4.6	Niko Pinčić (1902.-1967.)	29
3.4.7	Branko Fučić(1920. – 1999.)	31
3.4.8	Plakati, pozivnice, hemeroteka	32
3.4.9	Slikovna građa	32
3.5	Nabava zavičajne građe	33
3.6	Stručna obrada zavičajne građe	33
3.7	Digitalizacija	34

3.8	Informativno-promidžbena djelatnost vezana za zavičajnu zbirku.....	34
4	Zaključak.....	36
	Popis literature.....	37
	Popis priloga.....	40

Sažetak

U radu se govori o zavičajnoj zbirci u narodnoj knjižnici koja je od posebne važnosti za lokalnu zajednicu na području djelovanja knjižnice. U prvom dijelu rada govori se o pojmu zavičajne zbirke, o građi koja se uključuje u zbirku, te o postupcima izgradnje i ulozi zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama. U drugom dijelu rada kao primjer prikazana je zavičajna zbirka jedne narodne knjižnice, odnosno Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj, kroz razvoj i sadržaj zbirke i poslova vezanih uz zavičajnu građu. U radu su izdvojeni primjeri zanimljivi građe s dokumentarnom vrijednošću kao dio zavičajne baštine cresko-lošinjskog područja.

Ključne riječi: *zavičaj, zavičajna zbirka, narodna knjižnica, zavičajna građa, Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj*

1 Uvod

Izgradnja zavičajne zbirke jedna je od glavnih zadaća narodne knjižnice. Zavičajna zbirka sastoji se od prikupljene, sređene i obrađene knjižne i neknjižne građe u tiskanom, elektroničkom ili dr. mediju, a sadržaj građe odnosi se na zavičaj. Sadržaj zavičajne zbirke obuhvaća povijest, umjetničko stvaralaštvo, gospodarstvo, političku strukturu, prirodu, tradiciju, običaje, znamenite osobe i druge oblike života određene lokalne zajednice, drugim riječima obuhvaća život jedne lokalne zajednice u cijelosti.

Metodologija izrade diplomskog rada sastojala se od prikupljanja i proučavanja postojeće literature vezane za temu zavičajnih zbirki, zatim osobnog uvida u Zavičajnu zbirku Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj, razgovora s djelatnicima, te uvida u pisane materijale o Knjižnici. Završni dio predstavlja izradu samog diplomskog rada na osnovu prikupljenih podataka.

Diplomski rad sastoji se od dva dijela. Prema prikupljenoj literaturi u prvom dijelu rada navedeni su zakonski i podzakonski akti vezani za zavičajnu zbirku, definicija pojma zavičajne zbirke, opisana je važnost, sadržaj i vrste zavičajne građe, nabava, obrada, zaštita, digitalizacija i promidžba zavičajne građe. U drugom dijelu rada naveden je primjer Zavičajne zbirke Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj. Prikazan je razvitak Knjižnice od osnutka prve Čitaonice na otoku Lošinju do današnjeg dana, te razvoj zavičajne zbirke unutar Knjižnice, kao i sadržaj i vrste knjižnične građe koja čini zavičajni fond. U kratkim crtama opisana je nabava, digitalizacija i promidžba zavičajne građe u Knjižnici. Podaci o razvoju Zavičajne zbirke i njenom smještaju u prošlosti dobiveni su usmenim putem, od djelatnika Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj. Dio podataka o zavičajnoj građi prikupljen je uvidom u Zavičajnu zbirku i katalog Knjižnice. Na kraju nalazi se popis literature i priloga, što uz prvi i drugi dio rada čine cjelinu.

2 Zavičajna zbirka

Ustroj zavičajnih zbirki u narodnim knjižnicama reguliran je zakonskim i podzakonskim aktima, prije svega *Zakonom o knjižnicama* koji u čl. 37. navodi da je svaki nakladnik dužan u roku od 30 dana po završetku tiskanja, umnažanja ili proizvodnje dostaviti primjerak građe narodnoj županijskoj matičnoj knjižnici radi izgradnje zavičajne zbirke. Članak dalje navodi da je i tiskar jedne županije koji tiska za nakladnika druge, dužan isto tako u navedenom roku dostaviti jedan primjerak građe matičnoj knjižnici županije u kojoj nakladnik ima sjedište.¹ Prema čl. 6. *Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* "svaka narodna knjižnica vodi zavičajnu zbirku, te stoga istražuje, skuplja, obrađuje, pohranjuje i daje na korištenje knjižničnu građu o topografiji, povijesnom, gospodarskom i kulturnom razvitku područja na kojemu djeluje, a izrađuje zavičajnu bibliografiju i središnji katalog",² no prema čl. 10. obavezu za ustrojavanje zavičajne zbirke imaju matične knjižnice, odnosno središnje narodne knjižnice.³ Ustroj zavičajnih zbirki u matičnim knjižnicama reguliran je i čl. 9. *Pravilnika o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj*, te IFLA-inim i UNESCO-ovim *Smjernicama za razvoj službi i usluga* (2003.)

Kako bi hrvatske narodne knjižnice imale smjernice koje bi im olakšale izgradnju zavičajnih zbirki *Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva* kao savjetodavno tijelo za osnivanje, vođenje, održavanje i razvijanje zavičajnih zbirki u knjižnicama izradila je 2009. godine *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu*.⁴

¹ *Zakon o knjižnicama*. // Narodne novine br. 105/97, 5/98, 104/00, 69/09. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx> (22.08.2015.)

² *Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* // Narodne novine br. 58/99. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/> (22.08.2015.)

³ Isto.

⁴ *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu*. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (24.06.2015.)

2.1 Definicija zavičajne građe

Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu pojam zavičajne zbirke definiraju u užem smislu kao sustavno prikupljenu, uređenu i obrađenu knjižničnu građu koja se svojim sadržajem odnosi na zavičaj, a u širem smislu joj pripada i građa koja je objavljena, tiskana ili nastala na teritoriju zavičaja⁵.

U radu *Zavičajna zbirka Narodne knjižnice "Petar Preradović" Bjelovar* Ilija Pejić zavičajnu zbirku definira kao posebnu zbirku "jer skuplja, obrađuje, smješta, čuva i daje na korištenje tiskanu ili na drugi način umnoženu građu o nekom području, građu izdanu bilo gdje u svijetu, a stvorili su je ljudi koji su na bilo koji način vezani uz taj kraj te publikacije koje su izdane ili pak tiskane na tom lokalitetu".⁶

Riječ *zavičaj* u širem smislu obuhvaća šire područje određeno povijesnim, administrativnim ili drugim granicama, dok u užem smislu označava mjesto rođenja.⁷ Zavičajne zbirke s obzirom na područje koje obuhvaćaju mogu biti lokalne ili mjesne, subregionalne i regionalne. Subregionalne su one koje obuhvaćaju mjesto i njegovu širu okolicu, a regionalne obuhvaćaju cijelo administrativno područje.⁸

2.2 Važnost zavičajne građe

Izgradnja zavičajne zbirke može se provoditi u ustanovama koje se bave prikupljanjem iz prošlosti sačuvanih i njegovanih kulturnih dobara, kao što su knjižnice, arhivi i muzeji, no u cijelom svijetu najčešće se zavičajne zbirke izgrađuju u narodnim knjižnicama. Do 2008. godine ukupan broj narodnih knjižnica u Hrvatskoj bio je 210, od toga 147 sa zavičajnom zbirkom. Važnost zavičajnih zbirki leži u čuvanju identiteta lokalne zajednice, te u

⁵ Isto.

⁶ Pejić, I. *Zavičajna zbirka Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar*. // Bjelovar: Prosvjeta, 1996. Str. 9.

⁷ Tošić Grlač, S. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/55005> (20.07.2015.)

⁸ Tošić Grlač, S., Hebrang Grgić, I. *Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama*. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 53.

pripadnosti jednoj kulturnoj, povijesnoj i geografskoj okolini, a upravo dobro organiziran fond zavičajne zbirke produbljuje znanje kulturnog stvaralaštva cjelokupne regije.⁹

Zavičajna zbirka čini sastavni dio narodne knjižnice, a ona sadrži prikupljenu, sređenu i obrađenu tiskanu građu, kao i ostalu građu koja je nositelj informacija, a sadržajem se odnosi na "određenu geografsku, političku, etničku, povijesnu, kulturnu i ekonomsku sredinu".¹⁰

Za zavičajnu zbirku može se reći da je "presjecište u kojemu se prepleću slike prošlosti s prizorima sadašnjosti",¹¹ jer svakodnevno učenici, studenti i znanstvenici istražuju zavičaj, a knjižničar pomaže odgovarajući na razne upite, pomaže pri pronalasku informacija te ih upućuje na izvore i sl.¹²

Kako nekoliko knjiga ne tvori zbirku, male područne knjižnice ne mogu izgraditi zavičajnu zbirku, nego veća i razvijenija knjižnica. Da bi se osigurali izvori za mnoga proučavanja kako materijalne, tako i duhovne kulture zavičaja zavičajna zbirka mora težiti cjelovitosti s obzirom da se smatra dijelom nacionalnog fonda za određenu sredinu. Zavičajna zbirka osim što ispunjava funkciju informacijskog središta omogućuje istraživanje života, stvaralaštva i razvoja nad određenom sredinom.¹³

Potvrdu o važnosti zavičajnih zbirki u narodnim knjižnicama nalazimo i u zakonskim i podzakonskim aktima vezanim za knjižničarstvo, primjerice u *Zakonu o knjižnicama i Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj* gdje se navode odredbe vezane za zavičajnu zbirku, a oba akta izrađena su prema UNESCO-vom *Manifestu za narodne knjižnice* (1994.) koji sadrži ciljeve i zadaće narodnih knjižnica, među kojima se navodi i zadaća "...promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu..." Osim navedenog, dokaz važnosti zavičajnih zbirki nalazimo i u IFLA-inim i UNESCO-vim Smjernicama za razvoj službi i usluga narodnih knjižnica.¹⁴

⁹ Tošić Grlač, S. *Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice*. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/55005> (20.07.2015.)

¹⁰ Vuković-Mottl, S. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 113.

¹¹ Pejić, I. *Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici*. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39, 1/2 (1996), str. 114.

¹² Isto.

¹³ Vuković-Mottl, S. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 113 - 114.

¹⁴ Bišćan, F. *Obogaćivanje zavičajne zbirke kroz nakladništvo*. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 268-269.

U *IFLA-inim Smjernicama za narodne knjižnice* osim navođenja zavičajne zbirke kao moguće u narodnoj knjižnici, govori se i o lokalnoj kulturi, o tome kako je potrebno da narodna knjižnica bude osnovni "čimbenik u lokalnoj zajednici u sakupljanju, čuvanju i promidžbi lokalne kulture u njezinoj raznolikosti",¹⁵ a jedan od načina je „održavanjem zavičajne zbirke.”¹⁶

2.3 Sadržaj i vrste knjižnične građe u zavičajnoj zbirci

Suvremena knjižnica prikuplja razne dokumente koje prije knjižnice nisu sakupljale, tako da se sadržaji mogu pojaviti u različitim oblicima. Oblici građe su vrlo širokog raspona, od knjige, časopisa, dijapozitiva itd.¹⁷

2.3.1 Sadržaj

Svojim sadržajem građa zavičajne zbirke obuhvaća sadašnje stanje zavičaja, kao i svu povijest zavičaja.¹⁸

Dvije su osnovne grupe građe zavičajne zbirke:

1. publikacije čiji se sadržaj odnosi na zavičaj,
2. publikacije koje su u zavičaju nastale, tiskane ili izdane.¹⁹

Zavičajna zbirka općenito obuhvaća publikacije objavljene na teritoriju zavičaja, publikacije od građana zavičaja, publikacije o zavičaju ili njegovim građanima bez obzira na mjesto objavljivanja.²⁰ Osnova za istraživanje povijesti knjige i tiskarstva je lokalna tiskarska djelatnost, pa tako u zavičajnu zbirku ulazi sve ono što je tiskano do 1945. godine na području

¹⁵ *IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 23.

¹⁶ Isto.

¹⁷ Vuković-Mottl, S. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 116.

¹⁸ Tošić Grlač, S.; Hebrang Grgić, I. *Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama*. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 53.

¹⁹ *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu*. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009.

Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (24.06.2015.)

²⁰ Vuković-Mottl, S. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 114.

zavičaja, nakon te godine objavljena tiskana građa ne dokazuje kulturu određene sredine jer dolazi do širenja djelatnosti tiskarstva i nakladništva.²¹

2.3.2 Vrste

Zavičajna zbirka okuplja sve vrste knjižnične građe u bilo kojem formatu ili mediju, te u zavičajnu zbirku ulaze:

- tiskane publikacije:
 - monografske publikacije koje govore o zavičaju, dakle one koje se odnose u cijelosti na zavičaj, koje sadrže samostalne priloge o zavičaju ili koje sadrže samo neke podatke o zavičaju,
 - monografske publikacije koje sadržajem nisu vezane za zavičaj (publikacije lokalnih nakladnika i tiskara, te knjige znamenitih ljudi koji po mjestu rođenja ili stanovanju pripadaju zavičaju,
 - serijske publikacije (časopisni, novine, godišnjaci),
 - sitni tisak (plakati, leci, programi pojedinih priredaba, pozivnice, ulaznice, posjetnice...)
- rukopisna građa (rukopisni znamenitih zavičajnika, njihove prepiske, dnevници i bilješke istih)
- polupublikacije sadrže interne dokumente koji su se tiskali ili umnažali jeftinijim tehnikama u ograničenim količinama, a dijele se na:
 - društveno političke polupublikacije kao npr. materijali sa sjednica, zapisnici i sl., i
 - polupublikacije trgovačkih društava, ustanova i gospodarskih udruženja kao npr. katalozi, prospekti, sadržaji, programi, izvješća o radu,
- kartografska građa (sve vrste geografskih i tematskih karata koje se odnose na zavičaj),
- note (note glazbenih djela vezanih za zavičaj),
- audio (gramofonske ploče, audiokasete...), vizualna (grafike, crteži, portreti...) i audiovizualna građa (videokasete i DVD-i),
- elektronička građa (razni formati optičkih diskova, npr. CD, CD-ROM)

²¹ *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu.*

// Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009.

Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (24.06.2015.)

- preformatirana građa (nastala fotokopiranjem, mikrofilmiranjem ili digitaliziranjem).²²

2.4 Nabava građe za zavičajnu zbirku

Načini nabave knjižnične građe za zavičajnu zbirku jesu dar, kupnja i zamjena. S obzirom na tijek nabave ona može biti tekuća i retrospektivna. Pri formiranju zavičajne zbirke prednost treba dati tekućoj nabavi uz retrospektivno popunjavanje fonda.²³ Nabava građe ne sastoji se samo od nabave novih publikacija, nego je potrebno popunjavati fond i starijim publikacijama. Da ne bi došlo do opterećenja fonda i prevelikog zauzimanja prostora potrebno je paziti da se ne unosi nepotrebna građa.²⁴

Posebno je značajno za zavičajnu zbirku da osim klasične nabave publikacija, postoji i još jedan način, a to je upotpunjavanje fonda digitalnim preslikama građe (koje knjižnica nema u svom fondu) iz drugih ustanova ili privatnih zbirki za koje se procijeni da bi bile nužne s obzirom na korisnike ili za područje djelovanja ustanove. Često u tim slučajevima nabavljena digitalna kopija je i jedini oblik te građe u ustanovi, te tu treba voditi računa i o poštivanju autorskog prava i drugih prava vlasnika izvornika,²⁵ jer prema *Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima* knjižnice imaju pravo reproducirati primjerak djela koje posjeduju bez dopuštenja i naknade u svrhu zaštite građe, no to isključuje mogućnost reprodukcije primjeraka koje ne posjeduju u svrhu upotpunjavanja knjižnične zbirke.²⁶ No, s obzirom da trećina hrvatskih narodnih knjižnica u svom fondu posjeduje preslike građe, najčešće zbog nemogućnosti nabave izvornog primjerka, takvo postupanje potrebno je preispitati, te u svrhu otklona takvih nedostataka i u cilju usklađivanja sa zakonskim propisima predlaže se:

- "zamijeniti kopirani primjerak izvornom publikacijom
- kopirati građu samo za informativne, znanstvene, stručne i obrazovne svrhe u zakonski propisanom opsegu i u svrhu zaštite

²² Isto.

²³ Isto.

²⁴ Vuković-Mottl, S. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 117.

²⁵ *Smjernice za odabir građe za digitalizaciju: radna verzija*. // Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština“. Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe / Ministarstvo kulture Republika Hrvatska, 2007. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (06.09.2015.)

²⁶ Horvat, A.; Živković D. *Knjižnice i autorsko pravo*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2009. Str. 52.

- izlučiti iz fonda postojeću kopiranu građu
- povući iz slobodnog pristupa postojeću kopiranu građu
- ne obrađivati kopiranu građu
- ne posuđivati kopiranu građu".²⁷

2.5 Obrada građe u zavičajnoj zbirci

Obrada građe zavičajne zbirke mora biti temeljita, kataložni opis za svaku jedinicu građe mora biti potpun. Zbirka mora imati sve kataloge koje knjižnica posjeduje, i posebne za zbirku. Knjiga s manjim odlomkom o zavičaju također ulazi u zbirku, jer za zbirku je važan sadržaj. U zbirku ulažu se i fotokopije u slučajevima kada je publikacija suviše skupa (sadrži dio o zavičaju i nije od veće važnosti) i kada je riječ u unikatnom važnom za zbirku (u posjedu druge knjižnice).²⁸

Važan preduvjet za dostupnost i transparentnost zavičajne zbirke je da građa mora biti temeljito obrađena, a obrada se vrši putem računalnog knjižničnog programa koji pokriva cijeli proces obrade. Dakle, obrada mora pratiti osnovne smjernice i osnove prema kojima knjižnica obrađuje svoj fond, a to uključuje: inventarizaciju, klasifikaciju, predmetnu obradu, katalogizaciju i signiranje.²⁹ Zavičajna zbirka je najsloženija knjižnična zbirka, jer u njoj se nalaze sve vrste knjižnične građe, te je karakterizira raznovrsnost građe.³⁰

2.5.1 Inventarizacija

Inventarizacija zavičajne zbirke vodi se posebno od općeg knjižničnog fonda, a za svaku vrstu knjižnične građe vodi se posebna knjiga inventara, npr. za monografske

²⁷ Aleksić-Kulakovski, Lj.; Polanski, D.; Semenski, V. *Kopirana građa kao dio knjižničnog fonda*. // Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012. Str. 320.

²⁸ Vuković-Mottl, S. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 118.

²⁹ *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu*. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009.

Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (24.06.2015.)

³⁰ Gatalica, T. *Moja zavičajna zbirka "Belovarensia"*. // *Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj*; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 111.

publikacije zavičajne zbirke vodi se jedna knjiga inventara, a za periodičke druga knjiga, te za ostalu građu (razglednice, dijapozitive, fotografije, gramofonske ploče, kasete i audiovizualnu građu) posebna knjiga koja se razlikuje po rubrikama od prethodnih knjiga inventara.³¹

2.5.2 Klasifikacija

Ukoliko se ne koristi neki drugi klasifikacijski sustav, zavičajna građa se klasificira po Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji, te može biti dublje razrađena od iste jedinice u općem fondu.³²

2.5.3 Predmetna obrada

Dva su važna načela koja treba pratiti kod predmetizacije:

- predmetna odrednica mora biti adekvatna predmetu dijela;
- programska podrška mora biti adekvatna, pa je potrebna stroga kontrola termina i jednoznačna upotreba interpunkcijskih znakova.³³

2.5.4 Katalogizacija

Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu, nalažu da se prema Pravilniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone, sv. 1 formiraju odrednice i redalice, a prema sv. 2 izrađuje kataložni opis za monografske publikacije. Specijalizirani međunarodni standardi za bibliografski opis (ISBD-i) primjenjuju se za sve ostale vrste građe, kao npr. ISBD(CR)-za serijske publikacije, ISBD(CM)-za kartografsku građu, ISBD(A)-za stare omeđene publikacije itd. S obzirom da zavičajna zbirka za svoje područje zastupa malu nacionalnu knjižnicu mora u opisu upisati

³¹ Vuković-Mottl, S. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996.Str. 118-119.

³² *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu*. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009.

Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (24.06.2015.)

³³ Isto.

sve naslove, autore, podatke o izdanju, izdavače i tiskare, te potpun materijalni opis i opis nakladničke cjeline s detaljnijim napomenama.³⁴

2.5.5 Signiranje

Ovisno o posebnosti pojedine vrste građe izrađuje se signatura, tako da će se u signaturi upisati uz klasifikacijsku oznaku, autorsku i naslovnu još i oznaka vrste građe, kao i oznaka zbirke, odnosno lokacijska oznaka što će zavičajnu zbirku izdvojiti od ostalog dijela fonda. Ukoliko nije dozvoljeno na građu lijepiti naljepnice sa signaturom (kao npr. na razglednice, fotografije, čestitke, novine, staru i rijetku građu, itd.), signatura će se upisati olovkom na nekom slobodnom mjestu na građi ili na poledini naslovne stranice ili na zadnjoj stranici.³⁵

2.6 Zaštita knjižnične zavičajne građe

Zavičajnu građu potrebno je čuvati u njezinom originalnom obliku, odnosno ne smije se promijeniti fizički izgled ili sadržaj zavičajne knjižnične jedinice. U svrhu zaštite građa zavičajne zbirke treba biti smještena u posebnoj prostoriji, posebnim staklenim ormarima ili policama, ona ne smije biti izložena u slobodnom pristupu. Ormari s ladicama koriste se za posebne vrste građe, npr. za zemljopisne karte, grafike, plakate, razglednice i sl. U tvrde omotnice odlažu se brošure, zbog lake savitljivosti i mogućnosti ispadanja. Dok se novine (uvezane) slažu vodoravno (jedan svezak na drugi hrptom okrenute prema van). U trezorima bi se trebala čuvati vrijedna i rijetka zavičajna građa, a građa koja je donacija ili ostavština trebala bi se čuvati kao cjelina bez obzira na vrstu građe. Police, odnosno ormari sa zavičajnom građom trebaju biti tako izrađeni da gornji i donji redovi građe trebaju biti razmaknuti nekoliko desetaka centimetara od poda ili stropa. Na kraju niza knjiga potrebno je postaviti držače za knjige ili eventualno nekoliko vodoravno postavljenih knjiga, a nakon izvlačenja knjige iz niza, niz je potrebno poravnati.³⁶

O korištenju zavičajnih knjižničnih jedinica treba voditi evidenciju, one se ne posuđuju izvan prostora knjižnice, te je potrebno osigurati da njihovo korištenje ne šteti

³⁴ Isto.

³⁵ Isto.

³⁶ Isto.

njihovom fizičkom stanju. Najpovoljniji uvjeti za pohranu zavičajne knjižnične građe su: temperatura prostorije zavičajne zbirke treba iznositi 15°C/16 do 18° C, temperatura u radnim prostorijama 18 do 20°C, a relativna vlaga zraka 60 do 70 %/od 50 do 60 %. Fotodokumenti pohranjuju se u prostorije s relativnom vlagom zraka od 40 do 50 %, dok za čuvanje vrlo osjetljivih i vrijednih zvučnih dokumenta vlažnost zraka bi trebala biti 45 do 65 %, a temperatura od 7 do 10°C. Na nižoj temperaturi sa smanjenim izlaganjem svjetlu, UV-zračenju, krutim i atmosferskim zagađenjima čuva se fotografska građa. Za čuvanje zvučnih zapisa temperatura treba biti 18°C i 40% relativne vlage, dok za optičke diskove ispod 20°C i 40% relativne vlage. Jačina rasvjete u čitaonicama trebala bi biti od 200 do 300 luksa, dok u spremištu 50 do 200 luksa. Kad se zavičajna građa izlaže ne preporuča se rasvjeta veća od 50 do 70 luksa. Za idealne uvjete čuvanja zavičajne knjižnične građe potrebno je neprekidno pročišćavanje zraka u čistim i zračnim prostorijama, koje su zaštićene od izravnog utjecaja sunčevih zraka, što se postiže prozorima od mat stakla ili obojenog stakla s tamnim zastorima ili roletama.³⁷

Svakih šest mjeseci potrebno je građu pregledati kako bi se utvrdila eventualna oštećenja (mehanička, kemijska ili nastala mikrobiološkim procesom). Građa koja je oštećena, zaštititi se kartonskim koricama ili se restaurira što dovodi do prvobitnog stanja građe, a ukoliko je potrebno može se i konzervirati što onemogućuje daljnje štetno djelovanje. Dezinfekciju, dezinfekciju i deratizaciju prostora potrebno je učiniti jednom godišnje u prostorima zavičajne zbirke kako bi se građa zaštitila od nametnika i glodavaca. Prostori gdje je smještena zavičajna građa moraju biti osigurani od poplava i požara, a u slučaju elementarnih nepogoda i raznih razaranja knjižnično osoblje mora biti osposobljeno za stručne i brze postupke.³⁸

U postupke zaštite građe ulazi i digitalizacija putem koje je moguće izraditi sigurnosnu kopiju. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima navodi da pojedine ustanove koje ne naplaćuju svoje usluge mogu iz izvornog primjerka koje posjeduju umnožiti zaštićeno autorsko djelo a time se omogućava "digitalizacija analogne građe u svrhu njene zaštite, ali ne i pristup toj građi" s mjesta izvan knjižnice.³⁹

³⁷ Isto.

³⁸ Isto.

³⁹ Horvat, A.; Živković D. *Knjižnice i autorsko pravo*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2009. Str. 94-95.

2.7 Digitalizacija zavičajne građe

Kulturna baština je vrijedan dokument egzistencije zajednice na određenom području, to je posebna identifikacijska iskaznica koja ne bi trebala ostati zatvorena u okvirima djelatnosti ustanova u kulturi ili uskog bavljenja pojedinih stručnjaka u kulturnim djelatnostima. Da bi priča o nasljeđu stekla nužan "vizualni, tekstualni, ponekad glazbeni ili koji drugi umjetnički kontekst potrebno je identificirati i pronaći informacijske izvore iz kojih proizlazi takvo kontekstualno oblikovano komuniciranje baštine".⁴⁰

Intenzivnije uključivanje knjižnica u digitalnu revoluciju započinje devedesetih godina prošlog stoljeća, a knjižnice se novim tehnologijama koriste u svrhu poslovanja i obrade građe, te kako bi za korisnike osmislile i pružile nove proizvode i usluge. Nakon 1995. godine pojavom *World Wide Weba* u području se digitalizacije pojavljuje više konkretnih djelovanja, te je uz tekst omogućeno korištenje slikovnih, video, audio i multimedijalnih zapisa. No, kako je digitalizacija u nekoj mjeri skup postupak, rijetki su masovni sistematični programi na nacionalnoj razini, a u praksi najčešće provode pilot programi digitalizacije na kratki rok lokalnog karaktera i ograničenog obuhvata.⁴¹

Knjižnicama je dopušteno digitalizirati samo onu građu, koju imaju u trajnom vlasništvu, no time nemaju prednosti prema pravu autora, te je potrebno sklopiti formalni ugovor s nositeljem autorskog prava "u kojemu se utvrđuju: sve predradnje neophodne za digitalizaciju, za što se daje dozvola (pristup ili više od toga), da će se na digitaliziranoj građi istaknuti podatak o nositelju prava ili dopuštenim postupcima s građom ili oboje te da ustanova koja digitalizira građu jamči za njen integritet nekom tehničkom ili administrativnom mjerom".⁴²

Kako u Hrvatskoj nisu postojali formalno prihvaćeni standardizirani postupci provedbe digitalizacije, kao ni određene norme, što je nužno za provedbu kvalitetne digitalizacije, Nacionalni program digitalizacije, arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt "Hrvatska kulturna baština" osnovali su Radne grupe za izradu smjernica. Radne

⁴⁰ Seiter-Šverko, D. *Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt "Hrvatska kulturna baština"* // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 2-3.

⁴¹ Faletar Tanacković, S. *Digitalizacija knjižnične građe u Hrvatskoj: strategija i projekti* // Glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje 9-10,1- 2(2005-2006), str. 75-76. Dostupno na: http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/151_Faletar-Tanackovic_2005-2006_1-2.pdf (07.09.2015.)

⁴² Horvat, A.; Živković D., nav. dj., 2009. Str. 97.

grupe završile su s radom 2008., a izradile je sljedeće smjernice: *Smjernice za odabir i pripremu građe za digitalizaciju, Upute o postupku digitalizacije, Formati datoteka za pohranu i korištenje, Preporuke za oblikovanje digitalne zbirke i Preporuke za praćenje kakvoće postupaka digitalizacije*.⁴³

Digitalizacijom se iz analognog oblika stvara digitalni sadržaj pomoću kojeg korisnici mogu primiti informacije kroz sliku, tekst, zvuk, film, animaciju ..., a time se osigurava i poboljšava pristup znanju u raznim vrstama građe koja ima određenu vrijednost.⁴⁴ Indirektno se digitalizacijom i postiže njena zaštita, jer tim postupkom umanjuje se upotreba izvornika što dovodi do bolje očuvanosti izvornika. Davanjem na korištenje građu u digitalnom obliku, izvornik se može trajno čuvati u spremištu s nadziranim uvjetima, što je važno kod starije i osjetljive građe.⁴⁵

Reproduciranje djela skeniranjem i stavljanje djela na raspolaganje na mrežnim stranicama dva su odvojena postupka digitalizacije za koja je neophodno priskrbiti dopuštenje nositelja autorskog prava. U vremenskom i financijskom smislu, knjižnicama proces digitalizacije znatno otežava ishodovanje dopuštenja nositelja autorskih prava, a kod opsežne digitalizacije pojedinačno ishodovanje dopuštenja za svako pojedino djelo gotovo je nemoguće izvesti. Taj proces bi se znatno olakšao postojanjem udruga za skupnu realizaciju dopuštenja autorskih prava. Kako bi pomogle knjižnicama, uz naknadu, udruge bi ishodile dopuštenja, a nositeljima prava isplatile njihove naknade za dopuštenje autorskih prava.⁴⁶ Osim navedenog, kod opsežne digitalizacije nailazimo na još jedan problem a to su tzv. *djela siročad*, odnosno djela kojima se ne može točno odrediti ili pronaći autor.⁴⁷

Kod odabira građe za digitalizaciju mora se voditi računa o vrijednosti koju ta građa ima za zavičajnu zbirku, odnosno za zavičaj i ljude.⁴⁸ Potrebno je utvrditi jasne kriterije odabira, pratiti stanje i nadopunjavati popise građe kako bi digitalizacija radi zaštite građe

⁴³ Seiter-Šverko, D., nav. dj. Str. 9-10.

⁴⁴ Isto, str. 2-3.

⁴⁵ *Smjernice za odabir građe za digitalizaciju: radna verzija*. // Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština“. Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe // Ministarstvo kulture Republika Hrvatska, 2007. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (06.09.2015.)

⁴⁶ Horvat, A. *Autorsko pravo kao prepreka opsežnoj digitalizaciji kulturne baštine*. // Central and Eastern European Online Library. Dostupno na: <file:///C:/Users/Armida/Downloads/CEEOL%20Article.PDF> (22.08.2015.)

⁴⁷ Horvat, A. *Digitalizacija i knjižnice*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2012), str. 21.

⁴⁸ Tošić Grlač, S. *Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice*. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/55005> (20.07.2015.)

došla do svog cilja, imajući u vidu dokumente iz područja zaštite (Pravilnik o zaštiti knjižnične građe (NN 52/05) i Pravilnik o uvjetima smještaja, opreme, zaštite i obrade arhivskog gradiva, broju i strukturi stručnog osoblja arhiva (NN 65/04)).⁴⁹

2.8 Informativno-promidžbena djelatnost vezana za zavičajnu zbirku

Informativno-promidžbena djelatnost vezana za zavičajnu zbirku može se ostvariti kroz obilježavanje obljetnica i izložbi, suradnjom s drugim ustanovama, udrugama, pojedincima, medijima, turističkom zajednicom, odgojno-obrazovnim institucijama ili institucijama kulture.⁵⁰ Suradnjom sa svim kulturnim i javnim ustanovama i pojedincima postiže se cilj boljeg prikupljanja i evidentiranja zavičajne građe.⁵¹

Svaka zavičajna zbirka trebala bi imati voditelja zbirke sa širokim obrazovanjem i razvijenim komunikativnim i organizacijskim sposobnostima, jer promidžba zbirke ponajprije o njemu ovisi. Dakle, potrebno je da voditelj zbirke u smislu promidžbe zavičajne zbirke surađuje s medijima i drugim organizacijama, organizira izložbe, te izradu biltena i vodiča.⁵²

Promidžba zavičajne građe ostvaruje se i kroz biltene prinova koji kao oblik predstavljanja novonabavljene građe u knjižnici općenito, pa tako i novonabavljene građe o zavičajnoj zbirci koja u biltenima ima poseban niz što pojačava vjerojatnost njezinog korištenja, te razne vodiče koje korisnici rado koriste zbog njihove čitljivosti i preglednosti, bibliografije koje posredno pomažu u promidžbi, projekte manifestacijskog obilježja, te izložbe koje su posebno zahtjevne jer se knjižničar mora iskazati u vještini odabira građe i rasporedu odabira građe, te stručno sročiti tekst ispod izložbe.⁵³ Izdavačka djelatnost (monografija o zavičaju, zavičajne bibliografije i osobne bibliografije) može biti još jedan od

⁴⁹ *Smjernice za odabir građe za digitalizaciju: radna verzija.// Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština“ . Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe // Ministarstvo kulture Republika Hrvatska, 2007. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (06.09.2015.)*

⁵⁰ Tošić Grlač, S., nav. dj.

⁵¹ *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (24.06.2015.)*

⁵² Pejić, I. *Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 39, 1/2 (1996), str. 113-115.

⁵³ Isto, str. 115-116.

načina popularizacije zavičajne zbirke.⁵⁴ Uz popularizaciju, izdavačkom djelatnošću knjižnica nastoji uključiti svu kulturnu i književnu stvaralačku djelatnost znamenitih ljudi koji su svojim djelima obogatili lokalnu kulturu baštinu.⁵⁵ Promidžbom zavičajne zbirke informira se građanstvo o vrijednosti i bogatstvu zavičajne građe koju knjižnica posjeduje, te se time animiraju građani na prikupljanje zavičajne građe u knjižnici.⁵⁶

⁵⁴ Bišćan, F. *Obogaćivanje zavičajne zbirke kroz nakladništvo*. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. str. 269.

⁵⁵ Tošić Grlač, S. *Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice*. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/55005> (20.07.2015.)

⁵⁶ Vuković-Mottl, S. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 120.

3 Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj

Sastavni dio Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj je zavičajna zbirka, koja ima posebnu ulogu i mjesto u okviru knjižnog fonda. U zbirci se čuva prikupljena, sređena i obrađena tiskana građa, te drugi nosioci informacija, koji se svojim sadržajima odnose na Grad Mali Lošinj i okolice.

Izgradnja zavičajne zbirke jedna je od glavnih zadaća narodne knjižnice, pa tako i Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj, gdje je uz izgradnju, zaštita i promocija zavičajne zbirke važan dio rada Knjižnice. U usporedbi s ostalim zbirkama drugih narodnih knjižnica, može se reći da se radi o manjoj zavičajnoj zbirci koja sakuplja građu o cresko-lošinjskom arhipelagu, s posebnim naglaskom na područje Grada Malog Lošinja. No, bez obzira na njenu veličinu, ona je kulturno bogatstvo za lokalnu zajednicu, ali i šire. U Knjižnici nema knjižničara koje je posebno zadužen za rad u zavičajnoj zbirci. Fond zbirke se neprestano povećava, no uz pojedinačni rad svakog knjižničara, kao i grupnim radom doprinosi se njezinom razvoju. Sukladno tome, unaprijed su raspoređeni poslovi među knjižničarima, kao što je: nabava, stručna obrada, zaštita i rad na promidžbi. Knjižničari kroz svoj rad korisnicima nastoje približiti dostupnost informacija iz zavičajne zbirke o cresko-lošinjskom arhipelagu, što opravdava postojanje zavičajne zbirke u Knjižnici, te daje svoj doprinos kulturi ovog zavičaja.

3.1 Povijest Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj

Zaslugom mjesnih uglednika predvođenih Šimom Kvirinom Kozulićem koji je na prvoj skupštini imenovan predsjednikom Narodne čitaonice, 30. listopada 1887. osniva se Narodna čitaonica u Malom Lošinj⁵⁷. Šime Kvirin Kozulić također je bio i predsjednik lošinjske podružnice Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru, te zastupnik lošinjskog kotora u istarskom Pokrajinskom saboru.⁵⁸

Devet godina nakon osnivanja Čitaonice u Malom Lošinj⁵⁷, 8. prosinca 1896. bez velike svečanosti osnovana je Hrvatska čitaonica u Nerezinama, odmah je prikupljeno 120 forinti za kupnju namještaja, a predsjednik Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru dr. Dinko

⁵⁷ Sokolić, J. *Stotinu godina "Hrvatske čitaonice" u Malom Lošinj⁵⁷*. // Čitaonički pokret u jugoslavenskim zemljama u XIX. stoljeću: zbornik radova sa znanstvenog skupa. Otočki ljetopis br. 7., Mali Lošinj : Samoupravna interesna zajednica kulture Cres-Lošinj, Katedra čakavskog sabora Cres Lošinj, 1990. Str. 22.

⁵⁸ Sokolić, J. *Lošinjski zapisi*. Mali Lošinj, Katedra čakavskog sabora Cres – Lošinj, 1989. Str. 58.

Vitezić poslao je članarinu kao vanjski član, dok su članovi Čitaonice dali prilog za Družbu.⁵⁹ Nešto više od mjesec dana kasnije, 17. siječnja 1897. utemeljena je i u Čunskom Hrvatska čitaonica koja je svojim djelovanjem pomogla nacionalnom osvješćivanju i obrazovanju, jer je bila mjesto susreta, čitanja, te rasprave o preporodnim programima lokalnog stanovništva.⁶⁰ Iste godine, 5. svibnja, otvorena je Hrvatska čitaonica i na otoku Unijama kao jedna u nizu Čitaonica koje se otvaraju na Kvarnerskim otocima u drugoj polovini 19. stoljeća. Uz djelovanje kulturnih društava one su bile mjesta gdje se čitao hrvatski tisak, te njegovala hrvatska riječ.⁶¹ Jedan od osnivača Čitaonica na Unijama bio je Ivan Radoslović, koji je ujedno bio i tekstopisac članka o dolasku carskog namjesnika na Unije u časopisu *Hrvatska sloga* te jedan od dioničara Gospodarskog-trgovačkog društva na Unijama.⁶²

Prva Hrvatska čitaonica na lošinjskom području osnovana je u Velom Lošinj u dvadeset godina prije osnivanja Čitaonice u Malom Lošinj, odnosno 1867., pri čemu je novčanu potporu od 50 forinti uputio i đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer.⁶³ Nakon Hrvatske čitaonice, Veli Lošinj je dobio knjižnicu tek 1987. u obliku knjižničnog stacionara matične Knjižnice. Stacionar je otvoren u okviru manifestacije *Mjesec hrvatske knjige '87* kada je Mali Lošinj bio domaćin svečanog otvaranja *Mjeseca hrvatske knjige* i povodom stote obljetnice osnutka Hrvatske čitaonice u Malom Lošinj.⁶⁴

Godine 1899. Čitaonicu smještenu u zgradi na današnjem Trgu žrtava fašizma 8 posjećivala je samo lošinjska inteligencija, ali ne i puk, pa se u istom prostoru osniva Zabavno-čitalačko društvo "Zora". Društvo postaje središte donošenja važnih odluka za nacionalni i kulturni napredak, no zbog stranačkih razmirica raspušta se 1910. godine. Godine 1904. zaslugom učitelja Josipa Kraljića osniva se Pučka knjižnica sa 618 knjiga, no ubrzo joj je darovano još 808 knjiga. U zgradi na današnjem Trgu Republike Hrvatske 10, nakon drugog svjetskog rata, pedesetih godina otvara se Knjižnica i čitaonica Mali Lošinj s prvim TV prijammikom u mjestu, no šezdesetih godina knjižnica se zatvara, a fond Knjižnice se seli

⁵⁹ Sokolić, J. *Zavičajni kalendar cresko-lošinjskog otočja*. // Otočki ljetopis. br. 15. // Mali Lošinj : Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj, 2008.Str. 158-159.

⁶⁰ Isto, str. 18.

⁶¹ Isto, str. 63.

⁶² Nikolić, M. *Unije: kuželj vaf sarcu*. Mali Lošinj : Katedra čakavskog sabora Cres – Lošinj, 2000., str. 194-195.

1. ⁶³ Črnjar, Lj. *Narodne i školske knjižnice Primorsko-goranske županije: pogled matične službe*. Rijeka: Gradska knjižnica Rijeka, 2005.Str. 98.

⁶⁴ Purić, G. *Lošinjska kronika osamdesetih*. // Otočki ljetopis Cres –Lošinj, br. 12. Mali Lošinj : Katedra čakavskog sabora, 1999. Str. 145-146.

u prostor u palači "Kvarner", odnosno zgradu Narodnog sveučilišta, no 1975. Knjižnicu zahvaća požar te stradava dio fonda.⁶⁵

Nekoliko godina nakon požara, točnije 1981. početkom kolovoza ponovno je otvorena Knjižnica na drugoj adresi s 12.000 naslova. Knjižnica je u prva tri mjeseca djelovanja imala 170 članova.⁶⁶ U zgradi u Ulici Lošinjskih brodograditelja, Knjižnica djeluje sve do 1986. pod nazivom Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj.⁶⁷ Iste godine, povodom stote obljetnice prve Hrvatske čitaonice u Malom Lošinju otvorena je nakon čestih selidbi, novouređena Knjižnica u zgradi tadašnjeg Narodnog sveučilišta (palača "Fritz"). Tada se u Knjižnici planiraju organizirati razni sadržaji, kako što su književni susreti, likovne izložbe i druga kulturna događanja. Već krajem 1987. u Knjižnicu je učlanjeno 740 članova, odnosno gotovo 15% stanovnika Malog Lošinja, a fond se povećao na 13.000 svezaka.⁶⁸

Knjižnica se ponovno seli 1992. u manji dio današnjeg prostora, odnosno u zgradu nekadašnjeg Doma armije. Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj ima dug profesionalni staž, te je s godinama razvila knjižničnu mrežu.⁶⁹ Knjižnična mreža Knjižnice obuhvaća Središnju knjižnicu Mali Lošinj, Knjižnicu Veli Lošinj, Knjižnicu Nerezine, Knjižnicu Unije, Knjižnicu Čunski, te dva novootvorena knjižnična stacionara na otocima Iloviku i Susku.

Knjižnica od 1. listopada 2006. djeluje kao samostalna ustanova, a 2007. povodom obilježavanja stodvadesete godišnjice postojanja Knjižnice, otvorena je mrežna stranica Knjižnice na internetskoj adresi www.knjiznica-losinj.hr, gdje virtualni korisnici mogu pronaći informacije o Knjižnici, istraživati katalog, podatke o novitetima knjižnične građe i događanjima u Knjižnici. Tom prigodom predstavljen je novi logo Knjižnice te *bookmarker* kao dio vizualnog identiteta.

Središnja knjižnica 2012. nakon nešto više od godinu dana provedenih u privremenom prostoru u desnom krilu zgrade Doma kulture, proširuje se u obnovljeno cjelokupno lijevo krilo zgrade, te ima na uporabu i korištenje 642 m² zatvorenog knjižničkog i ostalog polivalentnog prostora, te 438 m² otvorenog prostora ljetne pozornice. Knjižnica Nerezine

⁶⁵ Črnjar, Lj., nav. dj., str. 98.

⁶⁶ Purić, G., nav. dj., str.16-17.

⁶⁷ Črnjar, Lj., nav. dj., str. 98.

⁶⁸ Purić, G., nav. dj., str. 121. i 138.

⁶⁹ Črnjar, Lj., nav. dj., str. 98.

smještena je u prostoru od 16 m², Knjižnica Veli Lošinj od 22 m², Knjižnica Unije od 20 m² i Knjižnica Ćunski od 29 m².⁷⁰

Slika 1.: Šime Kvirin Kozulić (1838.-1912.)⁷¹

Slika 2.: Zgrada prve Hrvatske čitaonice
(desno krilo stare Pomorske škole u Malom Lošinjju)⁷²

⁷⁰ *Izješće o radu Gradske knjižnice i čitaonice za 2014. godinu. Mali Lošinj: Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj, 2015.*

⁷¹ *Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj.* Dostupno na: <http://knjiznica-losinj.hr/povijest.asp> (25.08.2015.)

⁷² Isto.

3.2 Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj– danas

Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj je kulturno, informacijsko i multimedijalno središte Grada Malog Lošinja, koje građanima osigurava pristup znanju, informacijama i kulturnim sadržajima za potrebe obrazovanja, stručnog i znanstvenog rada, cjeloživotnog učenja, informiranja, i razonode. Knjižnica u svrhu ostvarenja navedenih zadaća poduzima sljedeće aktivnosti: nabava, stručno obrađivanje, čuvanje, zaštita i davanje na korištenje knjižne i neknjižne građe korisnicima, oblikovanje knjižničnih zbirki prema potrebama korisnika, razvijanje knjižničnih usluga na internetu, omogućavanje pristupačnosti knjižnične građe i informacija korisnicima prema njihovim potrebama i zahtjevima, pomoć korisnicima pri izboru i korištenju knjižnične građe i informacijskih pomagala i sakupljanje zavičajne građe. Broj članova knjižnice u 2014. iznosio je 2.338 članova s aktivnim članstvom, što predstavlja 28,7 % stanovnika Grada Malog Lošinja, što je mnogo više od hrvatskog prosjeka (12%) i više od *Standarda za narodne knjižnice* (15%). Ukupan broj posjeta korisnika knjižnice za posudbu, povrat, produženje, korištenje čitaonice za tisak i studijske čitaonice, te korištenje multimedijalnih računala i ostalih usluga iznosio je 61.331 korisnika. Knjižni fond iznosio je 58.225 jedinica građe, od toga 56.628 broj svezaka knjiga, 1.031 jedinica audiovizualne građe i 566 svešćića periodike. Fond zavičajne zbirke iznosio je a inventarizirani knjižnični fond zavičajne zbirke iznosio je 1.410 knjiga i 258 svešćića periodike, a 2014. nabavljeno je 49 primjeraka zavičajnih jedinica građe, od toga 7 kupnjom, 1 otkupom Ministarstva kulture te 41 poklonom.⁷³

Slika 3.: Zgrada Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj (2012.)

⁷³*Izvyješće o radu Gradske knjižnice i čitaonice za 2014. godinu.* Mali Lošinj: Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj, 2015.

(lijevo krilo nekadašnjeg Doma armije, odnosno Doma kulture)⁷⁴

Prostor Središnje knjižnice prati sve suvremene trendove knjižničarstva, a rad je organiziran na sljedećim odjelima:

- u prizemlju: Odjel za najmlađe, Čitaonica, Odjel beletristike, Zbirka AVE građe,
- na katu: Odjel za djecu, Studijska čitaonica, Odjelu stručne i popularno-znanstvene literature,
- galerija: Odjel za mlade.

Uz navedeno, Knjižnica ima polivalentnu dvoranu, vanjsku terasu za razna događanja i ostale popratne prostorije.

Tjedna otvorenost Središnje knjižnice je 65 sati, dok tjedna otvorenost u ograncima je za Knjižnicu Čunski 13,5 sati, Knjižnicu Nerezine 12 sati, Knjižnicu Veli Lošinj 4 sata i Knjižnicu Unije: 4 sata (od 15.6. do 31.8.: 10 sati). Stacionari na otocima Susku i Iloviku su otvoreni 2 sata tjedno.

3.3 Razvoj zavičajne zbirke

Zavičajna zbirka je posebna zaštićena zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj koja na jednom mjestu okuplja svu vrstu građe koja se svojim sadržajem odnosi na područje cresko-lošinjskog otočje s posebnim naglaskom na područje Grada Malog Lošinja. Po mjestu prikupljanja, znamenitim osobama i zavičajnim temama zavičajna zbirka je lokalnog karaktera.

Zavičajna građa se prikupljala godinama, te je zbirka rasla i nadopunjavala se novim izdanjima i publikacijama. Korisnici za svoje obrazovne, istraživačke ili profesionalne potrebe u Zavičajnoj zbirci mogu pronaći mnogo podataka o cresko-lošinjskom otočju. Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj imajući u vidu da je briga o zavičajnoj građi kao kulturnoj baštini važna za lokalnu zajednicu, te u svrhu čuvanja zavičajne građe i promidžbe Zbirke, prikuplja i čuva: građu vezanu za cresko-lošinjsko otočje te građu čiji su autori vezani uz to područje, kao i građu koja je objavljena na cresko-lošinjskom području.

Nakon požara, preseljenjem Knjižnice 1981. u zgradu u današnjoj Ulici Lošinjskih brodograditelja 22 i zapošljavanjem jedne knjižničarke, zavičajna građa (riječ je tada o

⁷⁴ Isto.

malobrojnim primjercima) je fizički izdvojena iz općeg fonda, no nije izdvojena u inventarnoj knjizi niti je vidljivo iz signature da je riječ o zavičajnoj građi. Tijekom vremena na građu se ručno pored signature na knjižnim džepićima upisivala oznaka Z, takva organizacija zavičajne građe ostaje sve do 1992. kada preseljenjem u Dom armije zavičajna građa, tada već u većem broju publikacija, dobiva dva ostakljena ormara, te prelaskom na računalni knjižnični program *Medved* 1991. i oznaku Z u signaturi na naljepnici na stražnjem omotu knjige. Kako je Zbirka rasla, tako su i prostor za smještaj građe odnosno ostakljeni ormari postali nedostadni te s je vremenom bilo otežano korištenje zavičajne građe. Takvo stanje trajalo je sve do 2012. godine kada se Knjižnica iz privremene lokacije, vraća u obnovljeni, ali i prošireni prostor koji obuhvaća cijelo lijevo krilo zgrade nekadašnjeg Doma armije, kasnije nazvanog Dom kulture.

U sadašnjem novouređenom prostoru zavičajna građa je i dalje izdvojena iz općeg fonda te je smještena u posebnim drvenim ostakljenim ormarima u Odjelu stručne i popularno-znanstvene literature. Monografske publikacije imaju oznaku Z ispred stručne oznake u signaturi, a periodične publikacije koje se stručno obrađuju od 2013. nose oznaku ZP. Veći dio građe može se koristiti isključivo u prostoru Knjižnice uz pomoć knjižničarke koja otvara ormar i uručuje korisniku potreban primjerak, a korisnik nakon korištenja građu vraća knjižničarki. Zavičajna građa koju knjižnica posjeduje u više od dva primjerka i novijeg datuma daje se na korištenje i posudbu korisnicima izvan Knjižnice prema pravilima posudbe. Dio zavičajne građe za koji postoji mogućnost posudbe nije smješten u opći fond, već je izdvojen i smješten u poseban ormar na samom kraju zbirke.

Slika 4.: Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj

Zbirka sadrži i dio građe koji još uvijek nije stručno obrađen, a radi se uglavnom o sitnom tisku, plakatima, lecima, katalozima, turističkim brošurama, pozivnicama, fotografijama, razglednicama, kartografska građa i dr. Sitni tisak je uložen je u kutije ili plastične *košuljice* koje su smještene u registratorima. Dio zbirke čine fotografije lokalnih amaterskih fotografa te nekoliko likovnih djela lokalnih autora i likovna djela koja su tematski vezana za zavičaj.

Važnost Zavičajne zbirke je u očuvanju zavičajnog identiteta stanovnika na području Grada Malog Lošinja, a i šire. Ona ima izuzetnu vrijednost i značaj jer pruža informacije o društvenom, kulturnom, političkom i gospodarskom životu lokalne zajednice. Korisnici zavičajne zbirke najčešće su učenici ili studenti koji prikupljaju građu tematski vezanu za školske projekte i referate, no koriste je i ostali korisnici koji žele saznati nešto više o cresko-lošinjskom otočju, odnosno o povijesti, gospodarstvu, te znamenitim osobama s ovog područja.

Razvoju Zavičajne zbirke velikim djelom pridonijeli su zaljubljenici u lošinjski zavičaj, koji već dugi niz godina prikupljaju građu vezanu za zavičaj, a ujedno su i donatori zavičajne građe Knjižnici. Kao donatore Zavičajne zbirke posebno treba istaknuti publicistu našeg zavičaja te autora niza knjiga, članaka i priloga o otocima Cresu i Lošinju, urednika zbornika *Otočki ljetopis* te sakupljača zavičajne građe Cres-Lošinj dr. sc. Julijana Sokolića, te prim. mr. sc. Gorana Ivaniševića koji prvi put posjećuje otok Lošinj kao šestogodišnjak zbog zdravstvenih tegoba vezanih uz bronhijalnu astmu te ostaje vezan za otok do današnjeg dana, izučava i objavljuje članke na temu prirodnih ljekovitih činitelja lošinjskog područja.

3.4 Sadržaj i vrste građe zavičajne zbirke

Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj razvrstana je prema vrsti građe, dok je na policama smještena prema UDK skupinama. Prema vrsti građe, sastoji se od tiskanih publikacija (monografske publikacije, serijske publikacije i sitni tisak), polupublikacija, diplomskih i magistarskih radova, strojopisi, zemljopisnih i turističkih karata različitih veličina, starosti i opsega cresko-lošinjskog arhipelaga, elektroničke građe, audio, vizualne i audiovizualne građa i preformatirane građe. Mnogo povijesnih informacija sadrže lokalne novine i časopisi, te time čine važan dio zavičajne zbirke.

Zavičajna zbirka sadrži raznovrsne zavičajne publikacije iz područja znanosti, filozofije, religije, demografije, prava, etnografije, prirodnih znanosti, prirode, medicine,

poljoprivrede, domaćinstva, pomorstva, umjetnosti, književnosti, arheologije, geografije, povijesti te zavičajne regionalne monografije.

Zbirka sadrži pjesničke zbirke Andra Vida Mihičića i Nike Pinčića te suvremenih zavičajnih pjesnika poput Aveline Damjanjević Kovačić, Blaženke Levinger-Herceg, Miljka Obradovića, Ksenije Andrič, Marka Hesky i Silvije Butković, romane za djecu Lidije Kosmos, Milana Osmaka i Mladena Kušeca te djela Else Bragato. Zatim, djela naših iseljenika, primjerice knjižničara Granta Karcicha rođenog u Malom Lošinju, koji piše i objavljuje knjige na engleskom jeziku vezane za povijest zavičaja, te ih redovito daruje Knjižnici.

U Zbirci se nalaze malobrojni primjerci uvezenih preslika starije zavičajne građe koja ne podliježe autorskim pravima jer je od smrti autora proteklo više od 70 godina. S obzirom da je riječ o primjercima koje je gotovo nemoguće nabaviti, osim ako slučajno se ne nađe koji u antikvarijatu. Korisnici tu građu mogu koristiti na upit u prostoru Knjižnice.

3.4.1 Otočki ljetopis

Otočki ljetopis broji do današnjeg dana petnaest svezaka, a smatra se publikacijom trajne vrijednosti jer sadrži teme vezane za povijest, kulturu i baštinu zavičaja.

Prvi svezak *Otočkog ljetopisa* objavljen je 1973. godine pod naslovom *Cres, Ilovik, Lošinj, Vele Srakane, Male Srakane, Susak, Unije*. Godine 1975. pod istim naslovom izlazi drugi svezak *Otočkog ljetopisa* koji kao i prethodni donosi povijesni pregled, narodne pjesme i običaje otoka Cresa i Lošinja.

Pomorstvo Lošinja i Cresa: naslov je trećeg sveska objavljenog 1980. godine povodom 125 godina utemeljenja poznate pomorske škole Nautike u Malom Lošinju, a sadrži 33 priloga o povijesti pomorstva i pomorskog školstva na cresko-lošinjskom otočju.

Četvrti svezak pod naslovom *Otok Cres: prilog poznavanju geografije naših otoka* autora Nikole Stražićića objavljen je 1981. Knjiga je nastala na temelju autorove disertacije i njegovih istraživanja na otoku Cresu.

Kao rezultat Savjetovanja *Izvori za povijest otoka Cresa i Lošinja* održanog u Malom Lošinju i Cresu 1982. s iznesenih 30 stručnih radova, dvije godine kasnije objavljen je peti svezak s istoimenim naslovom.

Šesti svezak izlazi 1985. povodom 130 obljetnice uspostavljanja Pomorske škole u Malom Lošinju i 25. obljetnice Lošinjske plovidbe pod naslovom *Pomorstvo Cresa i Lošinja*

II, a sadrži 26 priloga raznih autora o pomorskom školstvu i povijesti pomorstva na cresko-lošinjskom otočju.

Povodom 100-te obljetnice Hrvatske čitaonice u Malom Lošinj, 1990. izlazi sedmi svezak *Otočkog vjesnika* pod naslovom *Čitaonički pokret u jugoslavenskim zemljama u XIX. stoljeću*. Zbornik sadrži radove istoimenog znanstvenog skupa pokrenutog od strane Arhiva Hrvatske održanog u Velom Lošinj 1987. godine.

Povodom 20-te obljetnice tiskanja *Otočkog ljetopisa Cres –Lošinj*, 1992. objavljena je *Biologija Cresa i Lošinja*, zbornik radova s međunarodnog III. kongresa biologa Hrvatske održanog u Malom Lošinj 1987. kao osmi svezak. Knjiga se sastoji od tri djela, prvi dio sadrži dva djelomična izvoda iz knjiga prof. Ambroza Haračića i dr. Adolpha E. Grubea, drugi dio sadrži razne teme vezane uz biologiju cresko-lošinjskog područja te treći dio koji sadrži istraživanja podmorja na ovim prostorima.

Pomorstvo Lošinja i Cresa III izlazi 1995. kao deveti svezak *Otočkog ljetopisa*. Objavljen je povodom 140. obljetnice državne Pomorske škole, te 215. obljetnice početka lošinjskog pomorskog školstva s 39 priloga raznih autora na istu temu kao i prethodna dva *Pomorstva Lošinja i Cresa*.

Deseti svezak *Otočkog ljetopisa* izlazi 1997. na temu iseljenika cresko-lošinjskog područja, pod naslovom *Iseljenici cresko-lošinjskog otočja u New Yorku i okolici* autora Antona Bozanića. Knjiga sadrži povijest iseljavanja Hrvata u SAD i života na američkom tlu, dva su poglavlja posvećena obiteljima cresko-lošinjskog otočja koje žive u New Yorku i okolici, a sadrži i razgovore s iseljenicima s ovih područja.

Povodom 50-te obljetnice Sportskog ribolovnog društva *Udica* 1998. objavljen je jedanaesti svezak *Otočkog vjesnika* pod naslovom *Sportski ribolov na Lošinj*, a sadrži priloge o povijesti Društva te o natjecanjima podvodnih ribolovaca.

U izdanju Katedre čakavskog sabora 1999. objavljena je *Lošinjska kronika osamdesetih* novinara Gašpara Purića kao dvanaesti svezak *Otočkog ljetopisa*, a sadrži novinske priloge koje je autor objavio kao vanjski suradnik u Novom listu i Večernjem listu.

Trinaesti svezak je sabrao i uredio Julijano Sokolić 2001., a objavljen je pod naslovom *Prilozi za bibliografiju otočne skupine Cres-Lošinj*. Riječ je o drugom dopunjenom i proširenom izdanju bibliografije cresko-lošinjskog otočja, iako bibliografija nije sistematizirana prema UDK, ona je ipak prva ove vrste na cresko-lošinjskom području. Prvu cresko-lošinjsku bibliografiju pokrenuo je o prof. Vladimir Marković kao dio *Otočkog vjesnika* br. 1, a nastavio dr. sc. Julijano Sokolić u *Otočkom vjesniku* i dr.

Svezak četrnaest pod naslovom *Pomorstvo Lošinja i Cresa 4.*: objavljen je 2005. povodom obljetnica: 225 godina pomorskoga školstva i 150 godina obljetnice utemeljenja državne Nautičke škole u Malom Lošinj s oko stotinu priloga raznih autora o neiscrpoj temi lošinjskog pomorstva uz nove tematske cjeline *Diplomanti Pomorske škole te Radovi nastavnika na Pomorskoj školi*.

Zasad, posljednji petnaesti svezak objavljen je 2008. pod naslovom *Zavičajni kalendar cresko-lošinjskog otočja* autora Julijana Sokolića koji s ovim radom zaokružuje svoj publicistički rad zavičajnog karaktera. *Zavičajni kalendar* sadrži dosad autorove tiskane tekstove u istoimenoj rubrici *Otočkog vjesnika*, a navedeni su samo oni događaji za koje se zna točan dan, mjesec i godina nastanka.

3.4.2 Mjesečni otočni list *Otočki vjesnik*

Prvi broj mjesečnog informativni list *Otočki vjesnik* tiskan je 31. kolovoza 1979. u 600 primjeraka na 28 stranica. Izdavač *Otočkog vjesnika* bila je Općinska konferencija Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske Cres-Lošinj. Prvi urednik bio je Bernard Balon, a ostali članovi uredništva su bili Julijano Sokolić, Mate Ljubić i Anton Vunić, a predsjednik Izdavačkog savjeta Marijan Desanti.⁷⁵

List je bio isključivo proizvod volonterskog rada. No, ponekad je izlazio kao dvobroj jer je zbog financijskih problema dolazilo do povremenih zastoja u izdavanju. Godine 1987. izdavanje *Otočkog vjesnika* preuzima Narodno sveučilište Mali Lošinj, te s kratkim prekidima izlazi sve do 1994. Izdavač Avix Digital čiji je vlasnik jedan od članova prvog uredništva ponovno pokreće list 2005., no 2012. zbog financijskih problema opet se gasi, te posljednji broj izlazi u lipnju. Prva dva broja umnožavala su se fotokopirnim strojem, te se samo nadodavala naslovnica u boji. No, već treći broj tiska se u Riječkoj tiskari, kasnije ostali brojevi u Liburniji, Oslobođenju, Coloprintu itd. *Otočki vjesnik* izlazi u formatu A4 sve do broja 60, a nakon stanke 1987. počinje izlaziti u velikom novinskom formatu sve do 1994. kada izlazi 108 broj, te se ponovno gasi na dugih jedanaest godina, kada ga Avix Digital ponovno objavljuje na manjem formatu i u boji.⁷⁶

⁷⁵ Sokolić, J. *Zavičajni kalendar cresko-lošinjskog otočja*. // *Otočki ljetopis*. br. 15. // Mali Lošinj : Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj, 2008. Str. 111.

⁷⁶ *Stari "Otočki"*. *Otočki vjesnik*. Dostupno na: <http://www.otocki.hr/stari.php> (28.08.2015.)

Otočki vjesnik izlazio je u četiri serije: prva serija zaključana je s trobrojem 58 - 60 za listopad-prosinac 1985., druga serija pod izdavačem Narodno sveučilište Mali Lošinj, glavni i odgovorni urednikom bio je Ivan Katalin, izlazi od broja 61 (30. srpnja 1987.) do dvobroja 90-91 za studeni-prosinac 1990., treća serija pod istim izdavačem započinje brojem 92 (22. prosinca 1991.) s glavnim i odgovornim urednikom Franjom Tomislavom Kikićem a završava s brojem 108 za travanj 1994., četvrta serija počinje 2005. s brojem 1 (105) za mjesec ožujak pod izdavačem Avix Digital (vlasnik Anton Vunić) s glavnim urednikom Bojanom Purićem,⁷⁷ a završava s brojem 68 za lipanj 2012. zbog financijskih poteškoća.⁷⁸

3.4.3 Starija građa

Knjižnica posjeduje vrlo malo starije zavičajne građe, radi se uglavnom o tiskanoj građi s početka 20. stoljeća, primjerice:

- Lussingrande. Lussinpicolo und Cigale : Lussin und die Inseln des Quarnero: Ein Wegweiser für Kurgäste Ferienreisende. 2. izd. Wien, Leipzig : A. Hartleben's Verlag, 1903.
- Segelhandbuch der Adria : Herausgegeben auf Anordnung des K. Und K. Reichskriegsministeriums "Marinesektion" vom Hydrographischen amte der K. Und K. Kriegsmarine. Pola : Druck von Jos. Krmpotić, 1906.
- Nautical Technical Dictionary for the Navy. Pola : Mitteilungen aus dem Gebiete des Srrwesens, 1910.
- Illustrierter Führer durch Dalmatien (Nebst Abbazia und Lussin).Wien, Leipzig : A. Hartleben's Verlag, 1912.

Dugi niz godina ljubitelj lošinjskog zavičaja prim. mr. sc. Goran Ivanišević darovanjem građe obogaćuje zavičajnu zbirku, pa tako i uvezenim preslikama zavičajne građe koja obuhvaća najvećim djelom stariju građu, te građu koju je teško nabaviti u izvornom primjerku.

Iako se radi o preslikama, zahvaljujući donaciji, korisnicima su dostupna djela publicista i astronoma Spiridona Gopčevića, koji je svoja djela na području astronomije

⁷⁷ Sokolić, J. *Zavičajni kalendar cresko-lošinjskog otočja*. // Otočki ljetopis. br. 15. Mali Lošinj : Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj, 2008. Str. 111.

⁷⁸*Stari "Otočki"*. Otočki vjesnik. Dostupno na: <http://www.otocki.hr/stari.php> (28.08.2015.)

objavljivao pod pseudonimom Leo Brenner (pod tim imenom je nazvan i jedan krater na Mjesecu kao priznanje za njegov rad), kao npr.:

- Spaziergänge durch das Himmelszelt : Astronomische Plauderein mit besonderer Berücksichtigung der Entdeckungen der letzten Jahre. Leipzig : Eduard Heinrich Mayer, 1898.
- Neue Spaziergänge durch das Himmelszelt : Astronomische Plauderein mit besonderer Berücksichtigung der Entdeckungen der letzten Jahre. Berlin : Hermann Paetel, 1903.

Spiridon Gopčević (Trst, 9.7.1855. – Berlin, 1937.), potomak bokokotorske pomorske i brodovlasničke obitelji, nakon što je napustio novinarsku karijeru 1893. osniva zvjezdarnicu u Malom Lošinj u pod imenom supruge "Manora Sternwarte". Godine 1899. pokreće prvi astronomski časopis u Hrvatskoj *Astronomische Rundschau* kao reakciju na odbijanje astronomskih časopisa da objave njegova opažanja zbog sumnje u autentičnost njegovih opažanja. Zadnji broj časopisa izašao je potkraj 1908., kada završava i njegova astronomska karijera zbog sadržaja i metoda iz toga časopisa, te napušta Mali Lošinj i odlazi u Ameriku.⁷⁹

Zavičajna zbirka obogaćena je još jednim darom, a riječ je o bibliografiji pod naslovom *Leo Brenner: Astronomische Rundschau : bibliografija 1899.-1909.* autora dr. Gorana Ivaniševića, a koja je objavljena povodom 120. obljetnice astronomije na otoku Lošinj.

Osim navedenih djela, prim. mr. sc. Goran Ivanišević darovao je i mnoga izdanja vezana uz zavičaj sa stručnih skupova na temu prirodnih ljekovitih činitelja, zdravstvenog i lječilišnog turizma i sl., kao i uvezene preslike djela raznih autora, objavljena na različitim mjestima i na različitim jezicima u svijetu, a tematski vezana za lošinjsko područje. Riječ je o knjigama o povijesti i turističkim vodičima, kao npr.:

- Woerl, Leo. Illustrierter Führer durch die Kurorte Lussinpiccolo-Cigale. Lussingrande und die Insel Lussin (Quarnero, Österreichische Riviera). Leipzig : Woer'd Reisebücherverlag, 1909.
- Nicolich, Matteo. Storia documentata dei Lussini. Rovigo : Tipo-litog. Istriana di Antonio Coana, 1871.

⁷⁹Gopčević, Spiridon. // Istrapedia. Dostupno na: <http://istrapedia.hr/hrv/954/gopcevic-spiridon/istra-a-z/> (06.09.2015.)

3.4.4 Frane Petrić (1529. – 1597.)

Zavičajna zbirka sadrži oko 40-tak naslova o radu i djelu profesora filozofije Frane Petrića (Franciscus Patricius) rođenog u Cresu 1529., umrolog 1597. u Rimu, gdje mu je 2008. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti na grobnici postavila spomen-ploču. Frane Petrić objavljivao je filozofske rasprave, ali i svoja istraživanja iz teorije književnosti, povijesti i muzikologije. Njegovo najpoznatije djelo *Nova sveopća filozofija (Nova de universis philosophia)* tiskano je 1591., a prvo hrvatsko izdanje objavljeno je 1979. godine i dio je Zavičajne zbirke.⁸⁰

3.4.5 Ambroz Haračić (1855. – 1916.)

Prirodoslovac Ambroz Haračić istraživao je klimu i vegetaciju otoka Lošinja, obavljao prva meteorološka mjerenja, zaslužan je za sadnju borovih šuma na Čikatu, te je pronašao više od tisuću biljnih vrsta.⁸¹ Njegovo djelo *L'isola di Lussin il suo clima e la sua vegetazione* tiskano je u Malom Lošinj 1905. godine. Nažalost Knjižnica u posjedu nema izvornik nego samo uvezanu presliku. Knjiga ima 290 stranica, a sadrži opis otoka, floristički raspored, poglavlja o klimi te njenom utjecaju na vegetaciju otoka, meteorološka promatranja, te popis svih biljnih vrsta pronađenih na Lošinj i okolnim otocima.

U Malom Lošinj 1980. održan je simpozij povodom stovadesetpete godišnjice rođenja Ambroza Haračića, a sljedeće godine je objavljen Zbornik radova o prirodoslovcu Ambrozu Haračiću koji sadrži izlaganja sa Simpozija gdje je analizirano njegovo djelovanje i znanstveni rad. Osim navedenog, u Zbirci se nalazi i članak dr. sc. Julijana Sokolića objavljenog 1980. u časopisu Istra, pod naslovom *Znameniti lošinjski prirodoslovac*.

3.4.6 Niko Pinčić (1902.-1967.)

Novinar, pjesnik i putopisac Niko Pinčić rođen je u Čunskom 5. srpnja 1902., živio je siromašno, a roditelji su mu umrli od gladi za vrijeme Prvog svjetskog rata. Objavljivao je pjesme na čakavštini, putopisnice po Kvarnerskim otocima, uglavnom u vlastitoj nakladi.

⁸⁰ Sokolić, J. *Zavičajni kalendar cresko-lošinjskog otočja*. // Otočki ljetopis. br. 15. Mali Lošinj : Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj, 2008. Str. 56.

⁸¹ Isto, str. 158.

Njegove pjesme zastupljene su u više antologija čakavske lirike, a 1997. Katedra Čakavskog sabora tiskala je njegovu zbirku pjesama pod naslovom *Moji tormienti*, kao 8. svezak nakladničkog niza Zavičajna biblioteka.⁸²

Knjižnica u svojoj zbirci čuva sljedeća djela:

- Kvarnerski otoci . 2. upotpunjeno izd. Rijeka : Novinsko izdavačko i štamparsko poduzeće "Novi list", 1955.
- Sunčani otoci. Rijeka : Novi list, [1956?]. Sadrži i: Književni prilog čakavskih pjesama
- Biseri Kvarnera. Mali Lošinj : vlast. nakl., 1957.
- Moji tormienti : (kančiuole i kančiuolice) : u spomen na 30. obljetnicu pjesnikove smrti i stoljeća utemeljenja Hrvatske čitaonice u Čunskome (1897.-1997.). Mali Lošinj :Katedra čakavskog sabora Cres - Lošinj, 1997.
- Od Pule do Paga : putopisne reportaže i opisi kupališnih mjesta. Mali Lošinj : vlast. nakl., 1958.
- Propast "Petra Zoranića": epska pjesma sa slikama poginulih mornara. Mali Lošinj : vlast. nakl., 1961.

Slika 5.: Naslovnica knjige *Biseri Kvarnera* Nika Pinčića

⁸² Isto, str. 88-89.

3.4.7 Branko Fučić(1920. – 1999.)

Djela akademika, povjesničara umjetnosti i kulture Branka Fučića, zaljubljenika u cresko-lošinjski zavičaj svojih predaka, vrlo su značajna za Zavičajnu zbirku jer sadrže mnoštvo podataka o povijesti, kulturi i spomeničkoj baštini cresko-lošinjskog otočja. Autor je neponovljivog kulturno-povijesnog vodiča po otocima Cresu i Lošinju pod nazivom *Apsyrtides*, koji je i danas vrlo tražena monografija pogotovo u obrazovne svrhe, a tiskan je na hrvatskom, talijanskom, engleskom i njemačkom jeziku. Zavičajna zbirka sadrži sljedeće monografske publikacije:

- *Apsyrtides*. Mali Lošinj : Narodno sveučilište, 1990.
- *Apsyrtides: kulturno-povijesni putopis po otočju Cresa i Lošinja*. Mali Lošinj : Turistička zajednica općine Mali Lošinj: Turistička zajednica Općine Cres, 1995. (2. izd.)
- *Glagoljski lapidarij u Valunu*. Valun: Turističko društvo; Pazin: Istarsko književno društvo "Juraj Dobrila", 1988.
- *Glagoljski natpisi*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1982.
- *Izveštaj o putu po otocima Cresu i Lošinju*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1949.
- *L'antica cattedrale di Santa Maria di Osero*. Roma: Pontificia accademia mariana internazionale, 1986.
- *Stara katedrala u Osoru*. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, (19-?).
- *Terra incognita*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1997.
- *Valunska ploča*.Zagreb: Hrvatsko arheološko društvo, 1982.

Dio zavičajnog fonda čine i sljedeće publikacije o djelu Branka Fučića:

- *Slova na dar Branku Fučiću / uredio Josip Bratulić*. Zagreb: Ex libris, 2009.
- *Az grišni diak Branko pridivkom Fučić : radovi međunarodnoga znanstvenog skupa o životu i djelu akademika Branka Fučića (1920.-1999.)*. Malinska ; Rijeka ; Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti [etc.], 2011.
- *Žgaljić, J. Branko Fučić: (od Dubašnice do Dubašnice)*. Rijeka: Glosa; Pazin: Istarsko književno društvo "Juraj Dobrila", 2001.

Branko Fučić bio je prvi znanstvenik nakon Drugog svjetskog rata koji je došao na otoke Cres i Lošinj popisati pokretni i nepokretni spomenički inventar ovog područja, 1987.

Postavio je poznati glagoljski lapidarij u Valunu, te radio na konzervaciji crkve sv. Marije u Osoru.⁸³

3.4.8 Plakati, pozivnice, hemeroteka

Knjižnica sakuplja i čuva plakate, pozivnice i izreske iz novina vezane za zavičaj, pa tako Zavičajna zbirka sadrži razne plakate i pozivnice Knjižnice, ustanova, institucija i s područja Grada Malog Lošinja o raznim događanjima, te članke iz novina, najvećim dijelom iz Novog Lista vezanih za rad Knjižnice i vezanih za zavičajne teme trajnije vrijednosti.

3.4.9 Slikovna građa

Sastavni dio Zavičajne zbirke čine likovna djela i fotografije. U zavičajnoj zbirci čuvaju se fotografije s raznih društvenih događanja na području Grada Malog Lošinja, te fotografije većeg formata kojima su se promovirali zavičajni fotografi kroz izložbe u Knjižnici, pa se tako primjerice čuvaju fotografije mladih autora Filipa Bohačeka, Doris Kučić, Sare Širola, Sandra Taribe itd.

Likovna djela pohranjena u zavičajnoj zbirci sakupljena su kupnjom ili poklonom, u prvom redu, radi se o likovnim djelima lokalnih autora, kao što su:

- Levinger, Nenad. Brodogradilište u Malom Lošinj (akvarel), 1985. (poklon Knjižnici za preseljenje u prostor palače "Fritz" od strane Lošinjske plovidbe Mali Lošinj),
- Perožić, Silvano. Veli Lošinj (akvarel), (poklon autora),
- Jakupović, Mirjana. Nuncijata, Čikat (ulje na platnu), (poklon),
- Tirkajla, Boris. Vela riva (akrilik), 2014. (poklon autora).

Zirka sadrži i djela ostalih autora s zavičajnom tematikom:

- Jurinjak, Slavko. Vila Hortenzija (akvarel), 1983. (poklon autora),
- Jurinjak, Slavko. Lošinjski dimnjaci, 1987. (kupnja),
- Katalin, Ivan. Portret Šime Kvirina Kozulića (pastel), 1994. (poklon autora),
- Šercar, Hrvoje. Osor (grafika), (poklon autora).

⁸³ Isto, str. 118.

3.5 Nabava zavičajne građe

Nabava zavičajne građe je složen posao za knjižničara koji taj posao obavlja, jer uključuje praćenje kataloga nakladnika, objave u tisku, raznih internetskih stranica, te suradnju s antikvarijatima, pojedincima, društvima i organizacijama kako bi se došlo do informacija o građi važnoj za zavičajnu zbirku. Zavičajna građa nabavlja se najčešće kupnjom i darom građana, a manjim djelom zamjenom. Starija građa se nabavlja iz antikvarijata, koji nude starije knjige koje se tematski ili prema autoru vežu za zavičaj, te se i time fond zbirke konstantno nadograđuje.

S obzirom da *Zakon o knjižnicama*⁸⁴ nalaže nakladnicima dostavu obveznog primjerka samo matičnoj knjižnici na području županije u kojoj se nalazi, Knjižnica nastoji prikupljati podatke o svim izdanjima vezanih za zavičaj kako bi upotpunila zbirku, što često rezultira darom od strane autora ili nakladnika.

3.6 Stručna obrada zavičajne građe

Stručna obrada zavičajne građe obavlja se na isti način kao i za opći fond Knjižnice pomoću računalnog knjižničnog programa *ZaKi*.⁸⁵ Publikacije se katalogiziraju prema *Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga* Eve Verone, a klasificiraju se prema *Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji* (UDK). Zavičajna građa na signaturnoj naljepnici ispred oznake struke prema UDK dobiva oznaku Z, odnosno ZP te se smješta prema vrsti građe (monografske publikacije, serijske publikacije), UDK oznaci, a unutar struke abecednim redom.

Dio serijskih publikacija je još neobrađen, te čeka uvez i stručnu obradu, a dio koji je stručno obrađen nosi oznaku ZP te je smješten prema brojevima i godištima. S obradom periodike započelo se nakon proširenja Knjižnice 2012. godine, odnosno kada je Zavičajna zbirka dobila svoj prostor u Odjelu stručne i popularno-znanstvene literature. Osim dijela serijskih publikacija stručnu obradu čeka i ostala građa kao npr. sitni tisak koji je samo razvrstan u razne mape, registratore i kutije prema godini izdanja. Članci iz novina (npr. *Novi list*) koji govore o zavičajnim temama izrezuju se i čuvaju kronološki poredani u

⁸⁴ *Zakon o knjižnicama*. // Narodne novine br. 105/97, 5/98, 104/00, 69/09. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx> (22.08.2015.)

⁸⁵ Knjižnica je 2010. napustila računalni knjižnični program *Medved* te prešla na računalni knjižnični program *ZaKi*.

registratorima. Diplomski i magistarski radovi, te uvezane preslike starijih monografskih publikacija (Knjižnica ne posjeduje izvorne primjerke) obrađeni su kao monografske publikacije.

Korisnici mogu samostalno pretraživati zavičajnu građu putem kataloga na mrežnim stranicama Knjižnice prema autoru, naslovu i predmetnim odrednicama. Mogućnost dodavanja predmetnih odrednica u računalnom programu *ZaKi* su ograničene brojem što predstavlja nedostatak za pretraživanje Zavičajne zbirke, te je često je pretraživanje određene zavičajne teme prepušteno znanju knjižničarki.

3.7 Digitalizacija

Prvenstveno kao način zaštite, a zatim i promidžbe zavičajne građe, provode se programi digitalizacije u knjižnicama, tim postupkom građa postaje transparentnija i dostupnija korisnicima. Digitalizacija u Gradskoj knjižnici i čitaonici Mali Lošinj je u samom začetku, te je dosad samo nekoliko primjeraka zavičajne građe digitalizirano. Knjižnica planira, ovisno o financijskim mogućnostima, započeti s digitalizacijom zavičajnih monografskih i serijskih publikacija kako bi očuvala tiskanu građu od daljnjeg fizičkog oštećivanja. Jedan od kriterija pri odabiru građe za digitalizaciju kojima se Knjižnica povodi je korištenost, te će se digitalizirati ona zavičajna građa koje korisnici gotovo svakodnevno koriste. Na taj način će se očuvati i produžiti trajanje određenih primjeraka naslova, a ujedno i omogućiti veću dostupnost građe korisnicima. Predviđena građa za digitalizaciju u narednom razdoblju su stara godišta *Otočkog vjesnika*. Na ovaj način zavičajne će publikacije biti dostupne za u digitalnom obliku u prostorijama Knjižnice.

3.8 Informativno-promidžbena djelatnost vezana za zavičajnu zbirku

U svrhu promidžbe zavičajne zbirke u Gradskoj knjižnici i čitaonici organiziraju se književni susreti sa zavičajnim autorima, te predstavljanja knjiga na temu zavičaja, primjerice u posljednjih godinu dana održano je predstavljanje knjige *Karate na Lošinju* autora Gabora Mihailovića dugogodišnjeg voditelja Karate kluba Lošinj, zatim knjige po prvi puta prevedene na hrvatski jeziku tiskane 1771. u Veneciji, Alberta Fortisa *Ogled zapažanja o otocima Cresu i Lošinju*, te višejezične slikovnice *Legenda o otoku Susku* autorice ilustracija Lorete Vickić Rusijan i autora teksta Elvisa Vickića. Osim predstavljanja zavičajnih

publikacija, Knjižnica organizira izložbe lokalnih amaterskih slikara i fotografa na temu zavičaja.

Povodom Mjeseca hrvatske knjige Knjižnica organizira posjete najstarijih vrtićkih grupa i učenika prvih razreda osnovne škole Knjižnici, a sastavni dio upoznavanja s Knjižnicom predstavlja zavičajna zbirka i građa koju sadrži.

Izvan organiziranih posjeta učenici često posjećuju Knjižnicu te traže pomoć pri izradi školskih zadaća, referata, projekata na temu zavičaja, pa koriste zavičajnu građu i samim time je promoviraju. Knjižnica omogućava učenicima da svoje projekte predstave u prostorijama Knjižnice pa su tako učenici srednje škole povodom Noći knjige 2014. predstavili svoj rad iz hrvatskog jezika pod nazivom *Iz povijesti hrvatskog jezika*. Grupa za istraživanje glagoljice na Cresu i Lošinju Srednje škole Ambroza Haračića Mali Lošinj s voditeljicama grupe Zrinkom Jensch, prof. i Milicom Prole, prof. priredila je izložbu u Čitaonici na osnovi istraživanja učenika pod naslovom *Ja slova znajući govorim*.

Nadalje, informativno-promidžbena djelatnost sadrži i suradnju s kulturnim i obrazovnim ustanovama, pravnim osobama i građanstvom na području cresko-lošinjskog arhipelaga te se takvom suradnjom ostvaruje prikupljanje građe i nadopunjavanje zbirke.

Može se istaknuti da se kod građanstva pojavljuje interes za prikupljanjem i čuvanjem kulturne zavičajne baštine kao rezultat provođenja programa informativno-promidžbene djelatnosti. Stoga je potrebno, ovisno o mogućnostima, nastojati često provoditi takve vrste programa, jer oni najčešće dovode i do darovanja zavičajne građe za zbirku, što je jedan od načina nadopunjavanja zbirke.

Mjesečno Knjižnica tiska *Bilten novih knjiga* u kojem je izdvojen popis zavičajne građe, tako korisnici imaju preglednu informaciju o nabavljenoj zavičajnoj građi u prethodnom mjesecu.

Knjižnica zasad ne provodi programe koji bi povezali zavičajnu zbirku s kulturnim turizmom, no s obzirom da je Grad Mali Lošinj turističko mjesto, koje nudi bogatu kulturnu ponudu u budućnosti bi Knjižnica trebala poraditi više na provedbi takvih programa, te u tom smjeru uspostaviti suradnju s lokalnom turističkom zajednicom. Dosad suradnja s turističkom zajednicom se odnosila samo na promidžbu ostalih programa, kao npr. izložbe, koncerti i donacija građe.

4 Zaključak

Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama često imaju vrijednost nacionalnog kulturnog dobra, te iz toga proizlazi da moraju prikupljati i čuvati građu sa zavičajnim temama i o znamenitim zavičajnicima. Zbirka se u narodnim knjižnicama organizira s ciljem da omogući istraživanje povijesti, kulture i znanstvenom razvoju lokalne zajednice na temelju zavičajne građe koja se odnosi na zavičaj. Njen sadržaj čini sva obavljena građa o zavičaju, o poznatim osobama zavičaja, publikacije građana zavičaja i ona građa koja je objavljena na teritoriju zavičaja. Posebno važno je čuvanje zavičajne građe, jer upotpunjuje i obogaćuje kulturu jednog lokaliteta, ali i šire. Promidžba zavičajne građe ostvaruje se kroz organizaciju raznih obilježavanja, prigodnih izložbi i događanja, predstavljanjem zavičajnih autora i raznim suradnjama kako bi se građani upoznali s lokalnom baštinom. Promidžba zavičajne građe može se ostvariti i kroz digitalizaciju suvremene, stare i rijetke zavičajne građe koja je dio lokalne kulturne baštine, a već se primjenjuje u mnogim hrvatskim knjižnicama prvenstveno radi zaštite građe. S obzirom da se uglavnom građa iz zavičajnih zbirki koristi u prostoru knjižnice, odnosno ne posuđuje se korisnicima izvan knjižnice, digitalizacijom građa postaje dostupnija korisnicima.

Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj prikuplja, čuva i brine se o zavičajnoj građi. Zavičajna zbirka može osigurati korisnicima mnoštvo informacija za istraživački rad, proučavanje razvitka i raznih oblika stvaralaštva zavičaja. Zavičajna zbirka se kontinuirano nadopunjuje novim naslovima knjiga i časopisa koje su od značenja za područje Grada Malog Lošinja, a i širi zavičaj. Iako, još preostaje mnogo posla oko inventarizacije sitnog tiska, stručne obrade analitike, te općenito Zbirka zahtjeva mnogo truda i angažmana od strane knjižničara, no ona je ipak malo kulturno bogatstvo za zavičajno područje, a sve češćim korištenjem od strane korisnika opravdava funkciju svog postojanja.

Popis literature

1. Aleksić-Kulakovski, Ljiljana; Polanski, Diana; Semenski, Vikica. *Kopirana građa kao dio knjižničnog fonda*. // Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012. Str. 315-321.
2. Bišćan, Frida. *Obogaćivanje zavičajne zbirke kroz nakladništvo*. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 267-276.
3. Črnjar, Ljiljana. *Narodne i školske knjižnice Primorsko-goranske županije: pogled matične službe*. Rijeka: Gradska knjižnica Rijeka, 2005.
4. Faletar Tanacković, Sanjica. *Digitalizacija knjižnične građe u Hrvatskoj: strategija i projekti*. // Glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje 9-10,1- 2 (2005-2006), str. 75-83. Dostupno na:http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/151_Faletar-Tanackovic_2005-2006_1-2.pdf (07.09.2015.)
5. Gatalica, T. *Moja zavičajna zbirka "Belovarensia"*. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 107 - 118.
6. *Gopčević, Spiridon*. // Istrapedija. Dostupno na: <http://istrapedia.hr/hrv/954/gopcevic-spiridon/istra-a-z/> (06.09.2015.)
7. *Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj*. Dostupno na: <http://knjiznica-losinj.hr/povijest.asp> (25.08.2015.)
8. Horvat, Aleksandra. *Autorsko pravo kao prepreka opsežnoj digitalizaciji kulturne baštine*. // Central and Eastern European Online Library. Dostupno na: <file:///C:/Users/Armida/Downloads/CEEOL%20Article.PDF> (22.08.2015.)
9. Horvat, Aleksandra. *Digitalizacija i knjižnice*. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 17 - 27.
10. Horvat, Aleksandra; Živković, Danijela. *Knjižnice i autorsko pravo*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2009.
11. *IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
12. Izvješće o radu Gradske knjižnice i čitaonice za 2014. godinu. Mali Lošinj: Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj, 2015.

13. Nikolić, Margita. *Unije: kuželj vaf sarcu*. Mali Lošinj : Katedra čakavskog sabora Cres – Lošinj, 2000.
14. *Otočki vjesnik*. Dostupno na: <http://www.otocki.hr/stari.php> (28.08.2015.)
15. Pejić, Ilija. *Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 39, 1/2 (1996), str. 111-117.
16. Pejić, Ilija. *Zavičajna zbirka Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar*. Bjelovar: Prosvjeta, 1996.
17. *Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu*. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (24.06.2015.)
18. Purić, G. *Lošinjska kronika osamdesetih*. // *Otočki ljetopis Cres –Lošinj*, br. 12. Mali Lošinj : Katedra čakavskog sabora, 1999.
19. Seiter-Šverko, Dunja. *Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt "Hrvatska kulturna baština"*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2012), str. 2-3.
20. *Smjernice za odabir građe za digitalizaciju: radna verzija*. // Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština“. Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe / Ministarstvo kulture Republika Hrvatska, 2007. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (06.09.2015.)
21. Sokolić, Julijano. *Lošinjski zapisi*. Mali Lošinj: Katedra čakavskog sabora Cres – Lošinj, 1989.
22. Sokolić, Julijano. *Stotinu godina "Hrvatske čitaonice" u Malom Lošinjju*. // Čitaonički pokret u jugoslavenskim zemljama u XIX. Stoljeću: zbornik radova sa znanstvenog skupa. *Otočki ljetopis* br. 7., Mali Lošinj: Rijeka : Samoupravna interesna zajednica kulture Cres-Lošinj, Katedra čakavskog sabora Cres Lošinj, 1990. Str. 21 - 25.
23. Sokolić, Julijano. *Zavičajni kalendar cresko-lošinjskog otočja*. // *Otočki ljetopis*. br. 15. Mali Lošinj : Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj, 2008.
24. *Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj*. // *Narodne novine* br. 58/99. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/> (22.08.2015.)
25. Tošić Grlač, Sonja. *Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice*. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/55005> (20.07.2015.)
26. Tošić Grlač, Sonja.; Hebrang Grgić, I. *Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama*. // *Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić*. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 51 - 64.

27. Vuković-Mottl, Srna. *Zavičajna zbirka*. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 113-120.
28. *Zakon o knjižnicama*. // Narodne novine br. 105/97, 5/98, 104/00, 69/09. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx> (22.08.2015.)

Popis priloga

Slika 1. Šime Kvirin Kozulić (1838.-1912.)

Slika 2. Zgrada Prve hrvatske čitaonice (desno krilo stare Pomorske škole u Malom Lošinj)

Slika 3. Zgrada Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj (2012.), (lijevo krilo nekadašnjeg Doma armije, odnosno Doma kulture)

Slika 4. Zavičajna zbirka Gradske knjižnice i čitaonice Mali Lošinj

Slika 5. Naslovnica knjige *Biseri Kvarnera* Nika Pinčića